

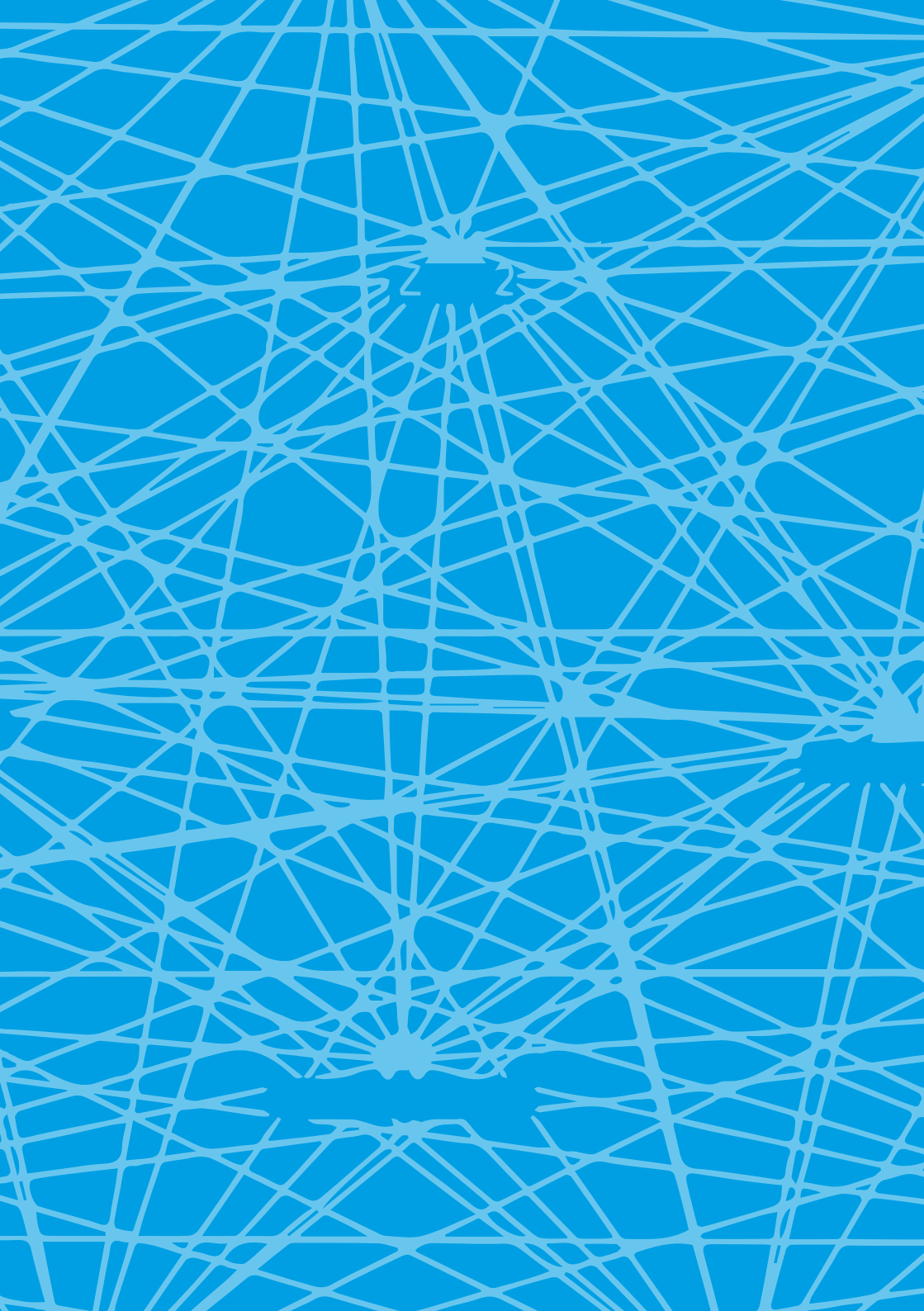
Opvoeders van shabab van nu

Ervaringen van ouders in Rotterdam

Universiteit Utrecht

Opvoeders

van shabab

van nu

**Spark van Beurden
Mariette de Haan
Abdelkader Salhi
Mohamed Adel Koutet**

Het onderzoeksproject Shabab van Nu! is gefinancierd door ZonMw,
projectnummer 7249115012.

©Januari 2017 Universiteit Utrecht en Stichting Attanmia

Moeder (42 jaar, 4 kinderen): *“De opvoeding, (dat is) de basis, (ik noem het) een moestuintje. Als je gaat oogsten en het gaat regenen en je geeft het water, je geeft het aandacht, je geeft het liefde. Dan gaat het op een gegeven moment goed oogsten en dan heb je (er) gewoon profijt van. Je gaat echt de vruchten ervan plukken. Dus als je er zo goed mee bezig bent, met de basis hè, (het) fundament, dus echt de aarde en dat (je) de zaadjes inplant, weet je. Het liefde geeft en het groeit hè? Er komen aardbeitjes, er komen (..), noem het maar op. Dan ga je ervan genieten. En dat is bij de opvoeding precies het zelfde. (..) vanaf het begin moet je er al mee bezig zijn, zodat je er later profijt (..) van hebt.”*

Inleiding

“Om een goede opvoeder te zijn, is het belangrijk om te blijven leren”. Dat zeggen ouders die oudertraining *Shabab van Nu!* (SvN) hebben gedaan. Hoe is het om de shabab (jeugd in het Arabisch) van nu op te voeden in Rotterdam? Wat is straatcultuur? Hoe communiceer je met een puber? Met wie voed je samen op? En kun je je kind meegeven wat jij zelf van jouw ouders hebt gekregen? Daarover praten Marokkaans-Nederlandse ouders met elkaar tijdens deze oudertraining. Moeders en vaders delen hun opvoedervaringen en leren van elkaar en van de trainer, om zo hun eigen ‘opvoedrecept’ samen te stellen.

Voor u ligt een bundel verhalen van ouders over hun leerervaringen als opvoeder, met aanvullend de bevindingen van wetenschappers en de uitvoerders van de training. *SvN!* is samen met ouders ontwikkeld door Stichting Attanmia. Sinds 2010 hebben bijna 700 moeders en vaders in Rotterdam en omstreken de training gevolgd. In 2014-2015 heeft de Universiteit Utrecht 13 moeder- en vadergroepen gevolgd en 115 ouders geïnterviewd, om te onderzoeken wat *SvN!* betekent voor de opvoeding en het sociale netwerk van ouders.

Dit boekje geeft op basis van dit onderzoek inzicht in de leerervaringen van de trainingsdeelnemers. De verhalen en perspectieven van de ouders staan centraal. Allereerst komen de ouders aan het woord. Hun verhalen, perspectieven, ervaringen en commentaren zijn opgetekend door de onderzoekers op basis van het onderzoeksmateriaal. Hierbij hebben we ons voor zover dat mogelijk is onthouden van commentaar om de stem van de ouders, om wie het in dit project gaat, te laten horen. Daarna vertellen de uitvoerders van de training, ontwikkelaars en trainers, over de betekenis van *SvN!* voor ouders en hoe zij verder gaan met toekomstige trainingen. Vervolgens delen de onderzoekers hun bevindingen vanuit het onderzoek, vooral gericht op de leerervaringen van de ouders, en delen zij hun persoonlijke ervaringen met het onderzoek. Tot slot geven de ouders hun visie op het onderzoek nadat zij inzicht hebben gekregen in de resultaten.

We willen alle ouders die hebben meegedaan aan de training en het onderzoek heel hartelijk bedanken voor hun openheid en leergierigheid, en we hopen van harte dat u hun verhalen met veel plezier leest!

Inhoudsopgave

Inleiding 5

Inhoudsopgave 7

Het perspectief van de ouders op hun leerervaringen in oudertraining *Shabab van Nu!*? 9

Leren over opvoeden doe je niet alleen:

Steun en kennisuitwisseling in sociale netwerken 9

Leren over opvoeden in Rotterdam:

Veranderende opvoeding in relatie tot de samenleving 13

Leren over opvoeden in een oudertraining:

Delen, reflecteren en oefenen in de training *Shabab van Nu!* 19

Het perspectief van de uitvoerders op de leerervaringen van ouders in oudertraining *Shabab van Nu!*? 29

Het idee achter oudertraining *Shabab van Nu!* 29

De trainers aan het woord 31

Het perspectief van de onderzoekers op de leerervaringen van ouders in oudertraining *Shabab van Nu!*? 35

Onderzoek naar de werkzaamheid van

opvoedingsondersteuningsprogramma's 35

Het onderzoek naar oudertraining *Shabab van Nu!* 36

Aanbevelingen voor de training 39

Terugblik op het onderzoek 41

Hoe kijken de ouders terug op het onderzoek? 41

Hoe kijken de uitvoerders terug op het onderzoek? 41

Hoe kijken de onderzoekers terug op het onderzoek? 42

Verder lezen 45

Het perspectief van de ouders op hun leerervaringen in oud-ertraining Shabab van Nu!

In de trainingsbijeenkomsten en tijdens de interviews met de onderzoekers hebben ouders verteld over de opvoeding van hun kinderen, hoe ze zichzelf zien als opvoeder, welke lastige situaties en nieuwe ontdekkingen ze meemaken en met wie ze in contact zijn over opvoeden. Ouders hebben ons een kijkje gegeven in hun dagelijkse opvoedpraktijk en in hoe zij denken en leren over opvoeden. De volgende leerervaringen van ouders zijn gebaseerd op deze verhalen.

LEREN OVER OPVOEDEN DOE JE NIET ALLEEN: STEUN EN KENNISUITWISSELING IN SOCIALE NETWERKEN.

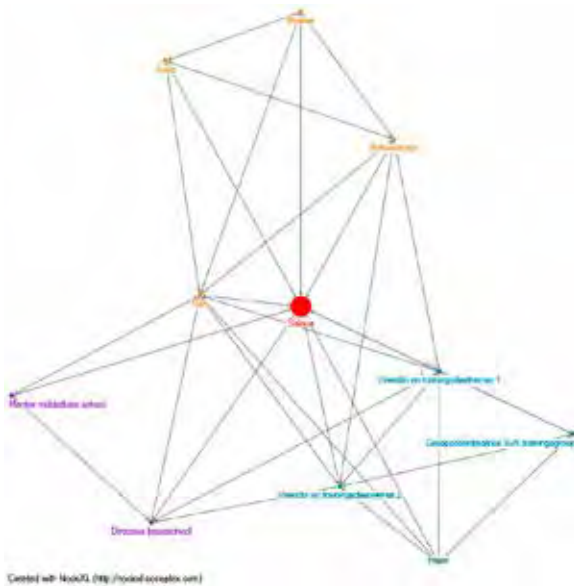
Moeder (39 jaar, 3 kinderen): *“(Als) ik niet de goeie weg (in de opvoeding) kan vinden (dan) bel ik mijn zussen. En ja, eentje (...) gaat op internet zoeken. En ik heb mijn zus (in) Amerika. Zij werkt met kleine kinderen. Zij (heeft) ook (een) opleiding gehad. Dus zij (geeft) (...) mij advies (over) wat zij heeft geleerd en hoe ik met (de kinderen) moet omgaan. Ik heb die andere zus, die is in Frankrijk, die is meer bezig met de computer. En zij (geeft mij ook) advies”.*

De meeste ouders staan niet alleen in de opvoeding van hun kinderen. Partners, oudere kinderen in het gezin, grootouders, (schoon)zussen en –broers en andere familieleden helpen vaak een handje mee door ouders een luisterend oor te bieden, mee te helpen in de dagelijkse opvoeding en een oogje op de kinderen buitenshuis te houden. Ooms en tantes en neven en nichten worden door ouders vaak ingezet als rolmodellen voor opgroeiende tieners. Ouders onderhouden soms dagelijkse contact met familie over de opvoeding, vaak over landsgrenzen heen bijvoorbeeld via WhatsApp. En als ouders in een moeilijke situatie zitten, dan is de familie vaak de eerste die om hulp wordt gevraagd.

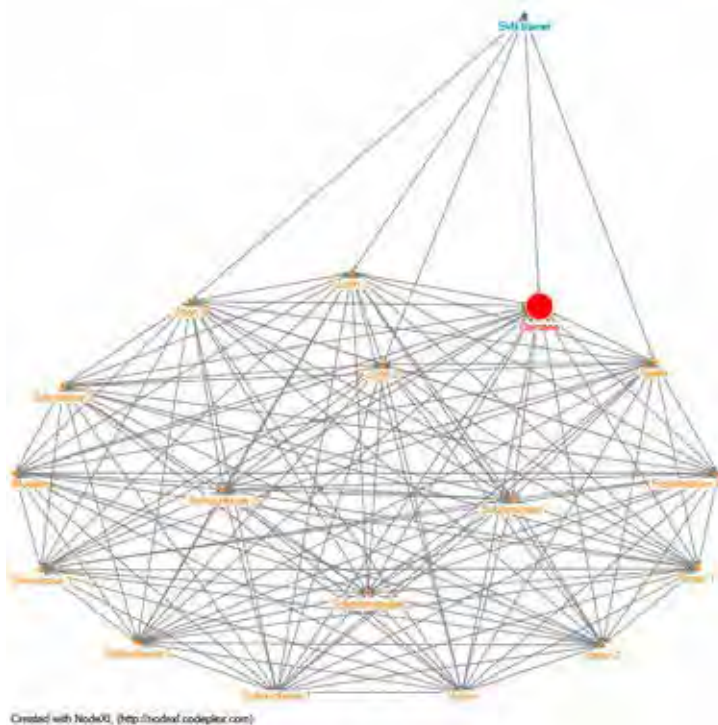
Moeder (38 jaar, 3 kinderen): *“Ja, dan zoek ik wel hulp. Bij mijn familie zeg maar. Die wel ervaring hebben (omdat) ze al wat oudere kinderen hebben. Dan ga ik hulp vragen. Hoe het zit. Of laat ik diegene met (mijn zoon) praten ofzo. Dat doe ik wel. (...) tantes, ooms”.*

Vrienden, buren en andere ouders van school zijn ook regelmatige gesprekspartners en ouders wisselen met hen ideeën en tips uit. Wanneer ouders een specifieke vraag hebben, gaan ze langs bij professionals die als vanzelfsprekend aanwezig zijn in de opvoedomgevingen van de gezinnen, zoals de mentor op school of de imam. Met specialistische professionals zoals maatschappelijk werk of orthopedagogen hebben ouders weinig contact.

Moeder (36 jaar, 3 kinderen): *“Er was net een periode dat mijn dochter toch een beetje, hè, begon te veranderen. Ik denk: Zo, die krijgt ineens een grote mond. En harder op de trap gaan lopen. Toen had ik toevallig met een onderwijsassistente op school bij ons (contact). En die gaf me wat tips (...)”.*

Het opvoednetwerk van moeder Saloua
Moeder Saloua heeft een gevarieerd netwerk met familieleden, vriendinnen uit de trainingsgroep en professionals op school. De groepscoördinatrice van de Shabab van Nu! trainingsgroep is ook een belangrijk steuncontact voor moeder.

Het opvoednetwerk van vader Damane

Vader Damane heeft een hecht familienetwerk. Daarnaast is ook de Shabab van Nu! trainer, die ook imam is, een belangrijke bron van steun in de opvoeding. Deze trainer kent ook de andere gezinsleden, zoals zijn vrouw en drie oudste zoons.

Al deze mensen horen bij het sociale netwerk van een ouder. Een sociaal netwerk is dus de groep mensen waarmee een ouder contact heeft en van wie de ouder steun krijgt of met wie de ouder kennis uitwisselt. De ouders die hebben meegedaan met oudertraining Shabab van Nu! (SVN!) hebben vaak een hecht netwerk. Dat betekent dat veel mensen binnen één netwerk elkaar kennen. Ouders leren van anderen en vergelijken zichzelf met andere opvoeders. Aan de hand daarvan bepalen hoe ze hun kinderen willen opvoeden. Ouders krijgen niet alleen steun, ze zijn vaak zelf ook een bron van hulp voor anderen in hun netwerk, zeker contacten met jongere kinderen. Op die manier worden steun en kennis in het netwerk gedeeld.

Ouders gaan op verschillende manieren met hun sociale netwerk om. Sommige ouders zoeken bewust nieuwe informatie over opvoeden op, experimenteren ermee en delen hun ervaringen met veel contacten. Andere ouders wegen nieuwe verhalen en advies zorgvuldig af en maken dan pas hun besluit om de opvoeding wel of niet anders aan te pakken.

Moeder (45 jaar, 3 kinderen): *“Als mij mijn vriendin bijvoorbeeld, mijn zus (...) nieuwe (informatie heeft), (dan) gaat ze met mij dat delen. Dan ga ik ook zeggen (of) dat past bij mijn kinderen of niet. (...) we zijn elke dag in contact, ja altijd in contact. Dus iedereen (deelt) nieuwe ervaringen of problemen opz. Dan gaan wij met elkaar praten. Misschien past (het) bij mijn kinderen. Daarom zeg ik: (...) dat is ook als eten. Je maakt eten. Die andere maakt ander (eten). Misschien dezelfde gerechten, maar op (een) andere manier. Dat is, dat is zo met (opvoeden). Jij krijgt ideeën (...). Maar je maakt je eigen soep”.*

Niet iedereen voelt zich door anderen gesteund in de opvoeding van de kinderen. Soms is dat doordat een ouder weinig contacten heeft, andere keren is dat omdat ouders de opvoeding liever alleen bepalen en geen behoefte hebben aan advies van andere mensen.

Moeder (52 jaar, 4 kinderen): *“(Anderen) hebben geen grote invloed gehad op mijn opvoeding. Ze gaven wel eens tips, maar hele verandering aanpassen in de opvoeding omdat zij iets zeiden, nee dat niet. Ik deed het op mijn manier en de manier hoe ik zelf ben opgevoed thuis. Ze waren wel belangrijk voor mij, maar niet (niet zo dat ze) mijn opvoedmanier veranderen”.*

LEREN OVER OPVOEDEN IN ROTTERDAM: VERANDERENDE OPVOEDING IN RELATIE TOT DE SAMENLEVING

In de opvoeding van pubers spelen niet alleen ouders en hun sociale netwerk een rol. Ook de leefomgevingen van kinderen voeden mee op, zoals school, sportclubs, vrienden, de straat, stad en het internet. Ontwikkelingen in de samenleving leiden ook tot veranderingen in de opvoeding en het vinden van oplossingen voor lastige situaties. Zo zijn ouders soms bang dat vrienden en de cultuur onder jongeren op straat een grotere invloed hebben op hun opgroeiende tieners dan zichzelf.

Vader (50 jaar, 4 kinderen): *“Ik ken een paar vrienden van mijn kinderen, maar niet alles. Ik weet niet van wie (zij) bijvoorbeeld veel dingen overnemen (...) Ja, dat is (...) een beetje onzichtbaar. Maar daar beginnen eigenlijk de problemen. Ik vind dat mijn kinderen als ze ouder zijn dan dertien, veertien jaar en de puberteit, de omgeving dan is groter en heel veel invloeden, dan heb je helemaal geen grip meer op de opvoeding zelf. Dan ben je (...) meer klein zeg maar, schakel of een klein element met heel veel opvoeders erbij. Ja, (dat is) echt moeilijk. (...) Dan ja, meestal is het gewoon vertrouwen op jouw kind en je helpt, je hoopt dat wat je al hebt meegegeven, genoeg is om (lachend) verder te gaan”.*

Het internet en de digitale wereld waarin pubers leven kan voor ouders ook een zorg zijn. De aanwezigheid van computers en smartphones noemen ouders vaak als groot contrast met hun eigen jeugd. Ze maken zich zorgen dat het moeilijker toezicht houden is op de activiteiten en contacten van hun kinderen op internet, of dat het schoolwerk van de kinderen hierdoor negatief beïnvloed wordt.

Een andere zorg is dat het contact tussen gezinsleden thuis overschaduw wordt door individuele activiteiten achter het beeldscherm. Geconfronteerd met de digitale revolutie zoeken ouders naar manieren om hun kinderen op te voeden in een virtuele leefwereld.

Een vader vertelt hoe hij zich heeft gerealiseerd dat hij open moet staan om als opvoeder van zijn kinderen te leren. Dat vindt hij niet altijd makkelijk.

Vader (50 jaar, 4 kinderen): *“Er (..) komen ook veel nieuwe dingen erbij (..), bijvoorbeeld omgaan met internet, met telefoons. Ja, (de kinderen) zijn mij altijd voor, dus ik moet het leren van mijn dochter. Ik moet wel, als ik die apps moet installeren, moet ik naar mijn dochter gaan van veertien, dertien jaar. Ze moeten (het) voor ons doen. (..) Dus ze weten meer dan ons en dat is een onmacht ook. Het is een onmacht, dat (..) als de kinderen heel veel weten van alles, ja (..) welke rol van (..) opvoeder ga je zeg maar nemen. Dan ja, jouw rol wordt klein. Wordt steeds kleiner, kleiner. (lachend) Later wordt je overbodig”.*

Naast de invloed van vrienden en het internet zorgt de culturele diversiteit in de opvoedomgevingen van gezinnen soms voor onzekerheid bij ouders over de religieuze opvoeding van hun kinderen. Het overdragen van Islamitische waarden en gedragsregels is steeds meer een taak van ouders zelf en ouders ervaren weinig ondersteuning hiervoor in het publieke leven.

Moeder (36 jaar, 3 kinderen): *“Een islamitisch kind (is) best wel moeilijk om op te voeden in Nederland. Omdat: Je hebt vriendinnen die wel heel veel dingen mogen. En bijvoorbeeld een heel kort rokje mogen en mijn dochter niet. Bij wijze van. Dus dat probeer ik ook wel gewoon het liefst thuis allemaal te bespreken met haar. Maar in (..) werkelijkheid is toch natuurlijk allemaal buiten. Dus je probeert het thuis mee te geven en dan moeten (de kinderen) de praktijk eigenlijk een beetje meenemen (buitenshuis)”.*

Ouders zoeken naar manieren om oude en nieuwe gebruiken met elkaar te combineren. Ze gaan meer met kinderen in gesprek over wat de islam betekent en ze besteden bewuster aandacht aan het overbrengen van waarden. Ouders zoeken ook naar manieren waarop de kinderen kunnen deelnemen aan activiteiten die in Nederland gebruikelijk zijn, zonder hun Islamitische waarden te verliezen. Zo vertelt een moeder dat zij haar kinderen graag wilt laten doen wat zij vroeger als kind heeft gemist. Ze laat haar dochter uit logeren gaan, maar enkel bij mensen die dezelfde cultureel-religieuze achtergrond hebben. Op die manier voelt het veilig voor haar.

Moeder (46 jaar, 4 kinderen): *“Ik kan je één voorbeeld geven. (...) mijn dochter, die je net zag, weet je, sinds vorig jaar blijft ze bij een vriendin slapen. Maar het is ook een Marokkaanse vriendin, weet je wel? Wat ik vroeger nooit mocht. Ik mocht dat niet. Enige dochter, zeg maar altijd zo bang dat er wat gebeurt en al die dingen. Haar vader was het er niet zo mee eens, maar ik zeg: Ik vertrouw die mensen. Ik ken die moeder en die vader, weet je? Ze gaan geen gekke dingen doen. Laat haar maar. Omdat ik het zelf nooit mocht [...]. Weet je, zulke dingen bedoel ik. Wat je zelf niet mocht, probeer je toch beetje daar vrijheid in te geven, omdat je het zelf zeg maar een beetje tekort, hoe moet ik het zeggen, dat je het wel jammer vond”.*

Andere ouders vertellen dat ze met hun kinderen aandacht besteden aan de migratiegeschiedenis van hun familie en welke invloed dat heeft op hun leven. Een moeder vertelt dat ze daarvoor gebruik maakt van soortgelijke verhalen in de media.

Moeder (38 jaar, 4 kinderen): *“Ik lees heel veel de krant en programma’s op tv. Van alles wat voorbij komt. Er is een heel goede man, die kijk ik altijd. Deze man vertelt op Nadorcity.nl, een Marokkaan. Hij woont in Nederland en maakt dat programma samen met zijn zoon. Hij vertelt zijn zoon over dat hij naar Nederland kwam om te werken, zakgeld en weer terug maar huis. Maar toen zijn ze gebleven. Zijn zoon vraagt waarom en hij vertelt. Dat vind ik echt heel interessant, ik kan veel leren. En mijn kinderen kijken het ook, zij vinden het ook interessant”*

Een actuele ontwikkeling in de samenleving is de afwijzende houding van sommige politici, opiniemakers en burgers tegenover Marokkaanse Nederlanders en de islam.

Ouders vertellen dat hun kinderen thuis komen met vragen over wat er gezegd wordt over Marokkanen en zoeken naar manieren om hierop antwoord te geven. Ouders vertellen ook hoe zij zich zorgen maken over de invloed die dit heeft op de ontwikkeling van hun kinderen. Bovendien voelen sommige ouders zich niet gewaardeerd door de samenleving in hun taak als opvoeder.

Moeder (45 jaar, 3 kinderen): *“Jij wilt (...) gewoon jij bent een goede moeder, je wilt ook een goed voorbeeld geven hier. Dus je moet door jouw kinderen laten zien: je bent een goed mens en zo. En jouw kinderen gaan op een verkeerde pad, een verkeerde weg. (Dan) voel je (je) ook niet goed. (...) Misschien zeggen ze: Oh de moeder is ook slecht of die ouders zijn slecht, daarom die zoon. Dat wil ik, willen wij niet horen, dat willen wij niet voelen. Ja, ik ben een goede moeder, ik wil ook (...) goede kinderen, (...) ook voor (dit) land. Kijk, meestal horen wij nu: alle Marokkanen, die Marokkanen, die dat. Als ik zo iets hoor, dan ja, zeg ik: waarom? (...) Ik zeg: Ja, ik doe alles, maar ik wil ja, voor dit land (een) goeie generatie. Ja, ik vind dit echt vervelend wat ik hoor de laatste tijd in de media over Marokkanen, (dat ze) stelen, (dit en) dat. Ja, dat vind ik echt erg”.*

Moeders en vaders zoeken naar manieren om met deze maatschappelijke spanningen om te gaan. Sommige ouders geven aan dat ze niet willen dat het invloed heeft op hun opvoeding. Zij merken op dat elke tijd eigen moeilijkheden heeft en dat het belangrijk is om je daardoor niet te laten ontmoedigen. Eén moeder vertelt dat ze haar kinderen juist extra stimuleert om zich goed te gedragen.

Moeder (39 jaar, 3 kinderen): *“Ik zeg van te voren dat dingen gaan gebeuren. Mijn zoon is op een Nederlandse school en voelt zich goed. Ik zeg tegen mijn kinderen: hoe kan jij negatieve dingen verwijderen, met taal, met studie, met gedrag? Laat maar zien aan iemand. Geef iemand het gevoel, wij zijn niet zo”.*

Veel ouders geven ook aan dat hun geloof hen kracht en inspiratie geeft in de opvoeding en het fundament vormt voor hun opvoeding. Ouders vinden antwoorden op opvoedvragen in de verhalen over de Profeet Mohamed. De betekenis die opvoeden en ouderschap hebben in de Islam geven richting aan hoe ouders zichzelf als opvoeder ervaren.

Moeder (35 jaar, 3 kinderen): "(Opvoeden betekent) dat je iets kan betekenen. Dat jij, jij als moeder, ja ik ben Moslim, dus (...) sommige mensen zien kinderen (als) een bezit: 'ik kan doen en laten wat ik wil, ik ben moeder' (...). Maar dat is niet zo. Het is een soort, hoe zeggen ze dat in het Nederlands: als ik (...) jou iets geef, en ik zeg wat tegen jou (...): ik geef jou dit, bepaalde tijd, en ik wil dat je zo zuinig op moet zijn. Het is jouw vak om dat ding terug te geven aan mij als ik vraag hoe ik het aan jou heb gegeven. Zo zit opvoeden, van God geeft mij dit kind, het is van mij op dit moment, (het is in bruikleen). Maar als (het) terug moet, moet het opgevoed zijn, goed gezond, ze moeten aarde niet beschadigen, ze moet mensen niet gaan... Zulke dingen. Dus (...) als je die taak krijgt, nou dat is iets bijzonders voor mij. Zo zie ik het, want sommige moeders zeggen van: 'ja ruim dat op, of doe boodschappen...' En als (de kinderen) niet willen, (dan) krijgen ze op hun kop. Snap je? Of ik hoor van: 'hee, help me effe, ik heb jou niet gevraagd zomaar...' Zo zie ik het niet. Je kan het vragen, vraag: 'alsjeblieft, wil je me helpen?' Niet? Oké, ik kan je niet dwingen omdat ik toevallig je moeder ben, (...) nee. Ik laat ze wel zien waarom ze dat (zouden moeten) doen, maar ik wil dat ze zelf doen, niet van: Zij is moeder, ik moet het van haar doen. Ja, en dat ik die kans heb gekregen om dat te doen. (...) het is ook een eer".

LEREN OVER OPVOEDEN IN EEN OUDERTRAINING: DELEN, REFLECTEREN EN OEFENEN IN TRAINING *SHABAB VAN NU!*

Na hun deelname aan de oudertraining SvN! vertellen ouders dat zij nieuwe ideeën over opvoeden hebben opgedaan en veranderingen zien in het contact met hun kinderen. Hoewel leren als opvoeder niet nieuw is voor veel ouders, zien zij het leren binnen een oudertraining als een belangrijke ondersteuning hiervan.

Vader (48 jaar, 3 kinderen): *“Ook in het begin van de opvoeding, wat mij betreft, het is nooit een afgesloten onderwerp. Dan ben je klaar. Nee, het blijft altijd open die vraag. Misschien zijn die vragen die al beantwoord of misschien heb je die verkeerd beantwoord. Of misschien komen er later nog andere antwoorden. Je weet maar nooit, want de opvoeding, het is gewoon iets waarvan de vragen en antwoorden altijd kunnen blijven veranderen.”*

Opvoeden is blijven leren, volgens ouders. Moeders geven aan dat SvN! hen weer bewust maakt van de opvoeding. De ouders geven aan dat vooral de oefeningen in de training, zoals actief luisteren naar je kind, complimenten geven en de ‘stoplicht-oefening’, hen stimuleert om hun kennis over opvoeden om te zetten in veranderingen de opvoedpraktijk. Voorbeelden van positieve veranderingen in het contact met hun kinderen die ouders ervaren na de training zijn:

Moeder (43 jaar, 3 kinderen): *“(..) door die herhalingen (van kennis en oefeningen in de training) probeer je meer te zeggen, meer te luisteren naar je kind, meer te praten met je kind. Ja toch die (herhalingen), die maken je toch een beetje wakker. [...] Meer aandacht en ja, geduldig zijn”*

Moeder (39 jaar, 4 kinderen): *“We hebben veel geleerd. Je moet altijd geven, wanneer mijn kind iets doet moet ik hem aanmoedigen zodat hij vooruit blijft gaan. Zoals, (...) de Nederlanders zeggen, (een) compliment. (..) Ik heb het nu uitprobeerd met mijn kinderen zo, daar worden ze blij van, (...) ze gaan (het) meer goed doen”*

Oefening actief luisteren:

Deze oefening kunt u doen als uw puber thuis komt of bij lastige situaties of ruzies. Bij actief luisteren gaat het erom dat u probeert u écht te verplaatsen in wat uw kind te vertellen heeft. U probeert te begrijpen waarom uw kind zó reageert. Wat is de 'boodschap' achter de woorden? Wat maakt dat uw kind boos, geïrriteerd, aangeslagen reageert? Actief luisteren vraagt van u dat u (tijdelijk) uw eigen mening en eigen wensen opzij zet om bij uzelf ruimte te maken om te kunnen begrijpen wat er in uw kind omgaat.

- Geef tijdens het 'actief luisteren' geen goede raad aan het kind
- Houd uw eigen emoties onder controle
- Jaag het kind niet op
- Besef dat stiltes bij een gesprek horen

Oefening complimenten geven:

Door uw kind een compliment te maken, laat u hem weten dat u trots op hem bent. Dit motiveert een kind vaak beter om het gedrag nog eens te vertonen, dan een tastbare beloning zoals een kadootje. Door een complimentje leert uw kind welk gedrag u van hem waardeert. U kunt uw kind op verschillende manieren complimentjes maken: met woorden, knuffels, schouderklopjes of een trotse glimlach. Uw kind voelt zich al beloond als u genegenheid voor hem toont. Hierbij is het goed om heel duidelijk het gedrag te prijzen, niet uw kind zelf. Zeg liever niet: "Wat ben je toch een knappe meid", maar zeg: "Wat knap dat je je huiswerk zo snel af hebt!" of "Ik vind het hartstikke goed van je dat je me verteld hebt wat je dwars zit".

De ‘stoplicht-oefening’ van Stichting Attanmia helpt ouders om hun kinderen te leren omgaan met groepsdruk binnen vriendengroepen buitenshuis, zoals op school of op straat. Uit het onderzoek bleek dat ouders deze oefening ook zelf gebruiken in lastige opvoedsituaties! In plaats van direct te reageren op een moeilijke situatie, nemen ouders de tijd om even stil te staan, na te denken en dan pas te handelen.

De stoplicht-oefening:

Een goede manier om te beslissen wat JIJ wilt doen is om een stoplicht in te zetten. Dat doe je als volgt:

Rood = stop

Stop even en neem geen beslissing, doe even helemaal niets. Zeg tegen jezelf of tegen je omgeving dat je erover na wilt denken. Laat je niet dwingen tot een keuze op dat moment. Zorg dat je tijd wint, zodat je een beslissing kan uitstellen!

Oranje = denk

Denk goed na over wat je wilt doen en stel jezelf de vragen die we hierboven hebben genoemd. Bespreek het eventueel met wat andere mensen. Leeftijdsgenoten, maar ook andere mensen waar je de mening van waardeert. Slaap er desnoods een paar nachtjes over!

Groen = doe

Doe hetgeen jij zelf besloten hebt. Sta achter je eigen beslissing, ook al vinden anderen dat niet de goede keuze!

OPVOEDEN IS IN DIALOOG GAAN

Moeder (53 jaar, 2 kinderen): *“Dat waren de onderwerpen (in de training): wanneer je zoon tegen je spreekt, dan moet je hem tijd geven. Ook al ben je met iets bezig, dat moet je laten voor wat het is en je zoon tijd geven, (...) zodat je weet wat hij jou vertelt. Niet zeggen: ja ja ja ga weg jij, jij komt straks aan de beurt. Geef hem aandacht, (...) tijd. Leg die spullen neer, ga zitten. En hij gaat zitten en jij gaat zitten. En (je) bespreekt het met elkaar (...)”.*

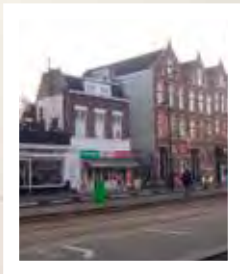
Een verandering die ouders noemen na het volgen van de training is het voeren van gesprekken met hun kinderen. Ouders nemen in lastige situaties de tijd om na te denken voor ze reageren en luisteren meer naar het perspectief van hun kind. Op die manier leren ouders de leefwereld van hun pubers beter kennen. Kinderen praten mee over problemen en krijgen meer verantwoordelijkheid voor het maken van eigen beslissingen. Dit zorgt volgens ouders voor meer rust in huis.

Moeder (36 jaar, 3 kinderen): *“Ja. En even uitgebreid luisteren en dan daarna kan je altijd nog je mening, want ik ben wel altijd zo geweest: als mijn dochter met iets kwam, dat ik dan dacht: Oh, jee, daar komt ze weer, hoor. En dat dacht ik dan tenminste in mezelf. En dan is het toch, na een minuut of zo: Ja, weet je wat? Stop er maar gewoon even over. En laat het gewoon even, weet je? Hier ga ik niet meer over praten. Maar nu heb ik zoiets van: Laat haar eerst even uitpraten. En dan kunnen we altijd nog even in discussie gaan. [...] Dus dat heb ik wel echt van hier geleerd, ja. Gewoon even iemand goed uit laten praten en dat is gewoon heel belangrijk. En dat een kind gewoon echt, het idee (heeft) dat er gewoon echt (...) naar haar geluisterd wordt. Dat is ook heel belangrijk”.*

LEREN OVER OPVOEDEN DOE JE VAN ELKAAR

Vader (50 jaar, 4 kinderen): *“(We) reflecteren over hoe het vroeger was en hoe nu en die veranderingen die er zijn. En iedere keer dat je (dat) hoort, je hoort een ouder vertellen over (een) moeilijke situatie, dan ben je benieuwd om te kijken: hoe heeft (hij) het gedaan? En hoe is het afgelopen? Daar ben ik wel, ja, nog steeds nieuwsgierig naar”.*

Het terug kijken op de eigen jeugd en migratie naar Nederland en het uitwisselen van opvoedervaringen met elkaar tijdens de training brengt bij ouders reflectie op gang op de opvoeding. Ouders ontdekken dat er veel verschillende visies op opvoeden bestaan.

Vader (48 jaar, 3 kinderen): *“Ben echt blij met deze training. (...) dan leer je gewoon dingen, meer contact met de mensen. En je wisselt jouw ervaring met hen (uit). Kijk wat jij fout doet, wat jij goed doet. En het is altijd een leerzame (...) training”.*

Het horen van de ideeën en ervaringen van andere opvoeders laat ouders nieuwe mogelijkheden zien en de voorbeelden en tips van anderen zorgen bij ouders voor verdieping van hun kennis en het vertalen van deze kennis naar hun eigen opvoedpraktijk. Door te horen dat andere ouders te maken hebben met dezelfde problemen vinden ouders herkenning en geruststelling in de training. De deelnemers noemen het contact met andere opvoeders het meest leerzame aspect van de training.

Moeder (39 jaar, 3 kinderen): *“Ik heb ook informatie gekregen van andere vrouwen, ze geven je echt goede adviezen. Ze geven echte adviezen. Ik leer van hun”.*

Moeder (43 jaar, 3 kinderen): *“Want je praat natuurlijk over de kinderen en je denkt over je kinderen. En er komen dingen naar boven. Van hee, ik heb het toch goed gedaan. Want ik zie dat andere moeders, de meeste moeders hebben jongere kinderen dan ik. (...) ik (ben dit) gepasseerd, nu ben ik, ja, dus (daar) ben ik trots op”.*

Na de training geven ouders de nieuwe kennis en opvoedtips weer door aan andere opvoeders in hun netwerk.

Moeder (45 jaar, 3 kinderen): *“Jawel, je hebt wel wat van geleerd. Je kunt het doorgeven aan anderen, (...) zoals mijn zus, weet je. Die woont in een stadswijk. ‘Ik heb dit vandaag gehoord, je moet ...’ Haar kinderen zijn jonger. Ze wonen in (een) omgeving, weet je (...), niet zo’n goede buurt, weet je. (...) Ja. Praten. Niet toegeven, weet je. Afspraken. En niet gelijk ja zeggen en nee. En dan ‘nee’ zeggen en dan weer ‘ja’. Houden aan ‘nee’”.*

LEREN OVER OPVOEDEN DOE JE VAN EEN TRAINER

Vader (44 jaar, 3 kinderen): *“Dus we hebben (tijdens de training) ook gesproken over dat als (pubers geen) aandacht thuis vinden dan (gaan ze) wel aandacht buiten zoeken. Dus je moet wel goed opletten en meer aandacht geven aan je kinderen. Dus anders gaan ze (het) verkeerde pad (op). Of (de) verkeerde weg. Dus daarom moet ik (..) wel hard werken voor (dit punt)”.*

Vader (48 jaar, 3 kinderen): *“Kijk, de opvoeding heeft, elke fase heeft zijn aparte, die moet je heel anders aanpakken dan die andere. In elke fase heb je ja, hoor je iets of van de trainer of van iemand anders dat dat eigenlijk heel belangrijk is. Je moet daar op letten, dus die dingen, ja, heel veel dingen die waren wel nieuw ja”.*

In SvN! bespreekt de trainer de ontwikkelingsfases van kinderen en de puberteit en de verschillende leefwerelden van pubers thuis en buitenshuis. Vaders geven aan dat zij door de training inzien dat zij deze kennis nodig hebben. Het helpt hen om hun kinderen te kunnen begrijpen en met hen een vertrouwensrelatie op te bouwen.

Vader (48 jaar, 4 kinderen): *“We hebben (in de training) een schema**** gemaakt over wie er allemaal opvoedt, er is de straat, er is de school, er is de omgeving. (..) hun vader is er, er zijn jongens (..). Als ze een vriend nemen, dan moeten ze een vriend nemen (..) waar ze iets van opsteken. Niet dat je een junk als vriend neemt (..). Begrijp je, deze zaken hebben we allemaal tijdens de training geleerd”.*

Oefening leefomgevingskaart:

Dit is een oefening voor ouders en hun puberkinderen, gemaakt door de Universiteit Utrecht in het kader van het onderzoek.

Samen onderzoekt u op welke plekken jullie leven, samen en apart, en waar de opvoeding plaatsvindt. Op die manier leert u meer over elkaars leefwerelden en komt u in gesprek over wat u als ouders én als kinderen belangrijk en prettig vindt als het gaat om betrokkenheid bij elkaar en zelfstandigheid.

1. Neem een groot vel papier en stiften. Laat uw puber als eerste op het vel papier tekenen op welke plekken zij allemaal komen in hun dagelijkse leven (bijvoorbeeld thuis, school, op straat, met vrienden of op internet). Geef daarbij aan hoe je je over deze plekken voelt. Is het er veilig of onveilig? Voel je je er bij betrokken?
2. Teken dan als ouder op de kaart op welke plekken u uw kind opvoedt. Dit kunnen deels dezelfde plekken zijn als waar uw puber dagelijks komt, en misschien zijn er plekken waar u als opvoeder niet aanwezig bent maar misschien wel andere mensen die uw kind mee-opvoeden, zoals uw partner, familieleden en professionals. Geef ook aan hoe u zich over alle plekken op de kaart voelt. Is het er veilig of onveilig? Voel je je er bij betrokken?
3. Ga in gesprek over de volgende vragen (denk hierbij aan de oefening 'Actief luisteren'): Waarom voelen jullie je zoals je hebt aangegeven over de verschillende plekken? Is er verschil tussen de plekken waar u kind dagelijks leeft en waar u uw kind opvoedt? Hoe denken jullie daarover? Zouden jullie het graag zo houden, of liever anders zien?

Ouders waarderen bovendien de begeleiding van de discussies door de trainers en de adviezen die ze geven over persoonlijke opvoedvragen. Ook het feit dat de trainers zowel Marokkaans-Arabisch als Nederlands kunnen en kennis hebben van de islam, is voor ouders een groot pluspunt.

Vader (41 jaar, 3 kinderen): *“En ook de manier waarop de lessen gegeven worden zijn ook (..) ja, eigenlijk levende voorbeelden, (..) ook dichterbij ons, onze cultuur. En tradities en, ja beetje religie ook. Hoe wij ook denken eigenlijk over opvoeding eigenlijk. Wat zegt onze cultuur? Wat zegt onze religie eigenlijk over opvoeding? Ja. Dat is ook goed”.*

Moeder (34 jaar, 4 kinderen): *“De toegankelijkheid, de laagdrempeligheid vond ik heel erg fijn ja. En de trainer is natuurlijk ook laagdrempelig. Ik vind dat je haar heel snel makkelijk kan benaderen, maar ze is ook niet iemand (zoals trainers bij de) meeste cursussen, dat zwart-wit. Het is ja of nee en bij haar niet. Bij haar is het allemaal een beetje grijs. Ze zal niet zeggen dat je iets verkeerd doet. Ze zal je misschien een andere manier laten zien van hoe het zou kunnen. Of op een andere manier (..) hoe je het zou kunnen doen (..). Ja, maar in ieder geval niet zozeer (..) dat ze je bekritiseert. Ik denk dat dat een soort van een opening is geweest. Daarom (dat) heel veel vrouwen zichzelf hier ook open (durven) te voelen om hun verhaal kwijt te kunnen. De meeste persoonlijke verhalen”.*

Als feedback op de training geven ouders aan dat ze graag leesmateriaal mee naar huis hadden gekregen om de besproken theorieën en oefeningen nogmaals te kunnen doornemen of met hun gezin te kunnen bespreken. Ook zouden ze graag positieve rolmodellen zien in de filmpjes die tijdens de training worden getoond. Daarnaast geven ouders aan dat ze het aantal dagdelen te weinig vonden en behoefte hebben aan meer trainingssessies.

Moeder (45 jaar, 3 kinderen): *“ (De training) was gewoon goed, (maar het) was gewoon kort. Ja (..) we willen nog meer (lachend)”.*

Het perspectief van de uitvoerders op de leerervaringen van ouders in de training?

Tijdens het onderzoek van Universiteit Utrecht hebben de onderzoekers ook gesproken met de ontwikkelaars van oudertraining SvN!. Abdelkader Salhi en Adel Koutet van Stichting Attanmia delen hun visie op de leerervaringen van de trainingsdeelnemers..

HET IDEE ACHTER OUDERTRAINING SHABAB VAN NU!

SvN! is in 2010 ontstaan naar aanleiding van dialoogbijeenkomsten die Stichting Attanmia had georganiseerd met jongeren, ouders en sleutelfiguren in de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap in Rotterdam. Jongeren en ouders hebben aangegeven dat zij graag willen praten over opvoeden tijdens de puberteit. Samen met de organisatie Opzoomer Mee is toen de methodiek van oudertraining SvN! ontwikkeld.

Met SvN! willen Abdelkader Salhi en Adel Koutet ouders uitnodigen hun opvoeding te verrijken. SvN! gaat uit van de ouders, hun problemen, kracht en oplossingen. Een belangrijk doel van de training, volgens de ontwikkelaars, is het verbeteren van de communicatie tussen gezinsleden. Een ander doel is dat ouders ook buiten de training met elkaar blijven praten over opvoeden, en tips en advies blijven uitwisselen.

In zes bijeenkomsten bespreekt de trainer verschillende opvoedingsstijlen, de puberteit als ontwikkelingsfase, theorieën over straatcultuur en groepsdruk onder jongeren en het thema diversiteit en burgerschap. Ouders wisselen ervaringen uit en reflecteren op hun eigen puberteit en de manier waarop zij nu hun eigen kinderen opvoeden. Aan de hand van oefeningen leren ouders nieuwe communicatievaardigheden.

De oudertraining wordt gegeven aan bestaande groepen vaders en moeders, die al langer bij elkaar komen voor activiteiten in buurthuizen en moskeeën. Dit is bijzonder voor een opvoedingsondersteuningsprogramma en het zorgt volgens de ontwikkelaars voor veiligheid in de groep.

Door de training wordt de onderlinge band die al bestaat nogmaals versterkt door het delen van kwetsbare onderwerpen, zoals eigen jeugdervaringen, lastige opvoedsituaties en samen opvoeden met je partner. Volgens de ontwikkelaars is het vertrouwen tussen de trainer en de deelnemers de sleutel tot succes. De trainers hanteren een persoonlijke benadering en hebben zowel professionele kennis en ervaring als cultureel-religieuze bagage, omdat ze dezelfde migratie-achtergrond hebben als de ouders.

In de training is ook aandacht voor de migratie-ervaring van ouders en hun positie als burger in de samenleving. Na hun migratie naar Nederland krijgen ouders te maken met verschillende waardesystemen. Ouders hebben vaak het gevoel dat zij met hun cultuur en religie niet zichzelf mogen zijn. Volgens Abdelkader Salhi en Adel Koutet gaat het er niet om te moeten kiezen tussen waarden of gebruiken, maar via de training zichtbaar te maken welke overeenkomsten en aansluitingspunten er zijn.

Adel Koutet: *“Omar, volgeling van de profeet Mohammed, zei: ‘Je moet je kinderen opvoeden voor hún tijd, niet je eigen tijd’. Dat is wat we ouders met deze training willen meegeven”.*

DE TRAINERS AAN HET WOORD

Tijdens het onderzoek hebben de onderzoekers ook de trainers geïnterviewd over hun perspectief op de leerprocessen van ouders en hoe de training daaraan een bijdrage levert. De trainers van SvN! zien dat vaders en moeders zich bewust worden van hun eigen opvoedingsstijl en de mogelijkheden die er zijn om hun opvoeding bewust vorm te geven. Voordat ouders de training beginnen zijn veel ouders zich volgens de trainers niet bewust van deze mogelijkheid. Het inzien van de optie om de opvoeding zelf te bepalen stimuleert ouders tot het aannemen van een leerhouding waarbij ze actief informatie zoeken, mogelijkheden afwegen en ervaringen delen. Bovendien vertellen ouders de trainers dat ze thuis meer met hun partner in gesprek gaan over de opvoeding van hun kinderen.

Trainer: "Er is nooit goed of fout. Maar als je het anders doet in de opvoeding, krijg je ook iets anders terug van je kinderen. Probeer het uit zodat je het zelf kunt ervaren. Dat is de boodschap die ik ouders probeer mee te geven. Hoe kun je nog meer uit je opvoeding halen?"

Volgens de trainers zit de kracht van SvN! in het geven van ruimte aan de deelnemers om hun eigen visie en ervaringen te delen, zonder dat er een oordeel wordt gevormd over hun opvoeding. Het is niet het doel om het met elkaar eens te zijn, maar om elkaar kennis te laten maken met alle mogelijkheden. Het verbinden van de islam en het westerse denken is hierbij essentieel. De veiligheid van de groep en het op gang brengen van reflectie heeft een zelfcorrigerend vermogen, aldus de trainers.

Trainers delen ook persoonlijke verhalen uit hun eigen gezin. In gesprek met anderen gaan ouders zelf inzien wat ze wel of niet goed doen met hun kinderen en hoe ze het beter zouden kunnen doen. Hoe meer kennis en perspectieven er beschikbaar zijn, hoe meer duidelijk wordt voor ouders welke mogelijkheden zij hebben in de opvoeding van hun kinderen.

Dit groepsproces stimuleert een onderzoekende houding. Het verrijken van de communicatievaardigheden van de ouders door middel van oefeningen (actief luisteren, feedback en complimenten geven en onderhandelen) leveren volgens de trainers ook een belangrijke bijdrage aan het leerproces. Trainers waarschuwen dat leerprocessen tijd nodig hebben, net als het opbouwen van onderling vertrouwen en steunrelaties in de groep die ook nog van betekenis kunnen zijn nadat de training is afgelopen.

Trainer: "Deze training is heel belangrijk voor ouders, heel belangrijk. Sommige ouders praten wel met hun kinderen, maar je ziet dat de meesten dat helemaal niet gewend zijn. Dat zorgt ervoor dat zij weinig afweten van wat er zich buitenshuis allemaal speelt voor deze kinderen. In de training zie je dat ouders open gaan en hun zorgen en verhalen met elkaar delen. Deze ouders hebben het nodig een beetje meer aandacht te krijgen, want op de meeste plekken worden ze niet echt gezien."

Een trainer noemt dat de beleving van migrant-zijn en opvoeder-zijn zeer met elkaar verbonden zijn. Volgens haar wordt dat vaak onderschat in het onderwijs en elders. Het behandelen van dit onderwerp in de training is voor ouders daarom een opluchting. Toch denken de trainers dat *SvN!* in feite voor alle ouders, dus ook niet-migrantenouders geschikt is, met kleine aanpassingen wat betreft cultuur en religie. De grote lijnen van de training, erkenning voor je culturele bagage, reflecteren op je opvoeding en je kennis en vaardigheden verrijken door de perspectieven van anderen, die passen bij iedereen. Middels de training investeren we in mensen en daarmee in de Nederlandse samenleving, aldus een trainer.

Trainer: "Shabab van Nu! verenigt een dubbele werkwijze: doelen van reguliere instanties respecteren en ouders tegelijk de ruimte geven om zichzelf te uiten wat betreft de verwevenheid van opvoeding en geloof. In de training zie je dat ouders zich ontspannen wanneer ze zich op hun gemak gaan voelen en door-krijgen: je mag er zijn, be yourself, met je geloof. Als ouders zichzelf kunnen zijn haal je er het meeste uit. Dan komen de echte vragen naar boven".

Tips van de trainers aan ouders:

1. "Koppel maatschappelijke ontwikkelingen los van de opvoeding. Of je nou in Nederland of België woont, er zal altijd iets zijn waar je mee moet omgaan. Maar dat zegt nog niets over of jij er wel of niet mag zijn als burger. Ik voed mijn kinderen op tot wereldburgers. Je ontwikkelt je eigen identiteit en die mag er zijn, wat er ook gezegd wordt, waar je ook leeft".
2. "Soms zie ik dat ouders bang zijn hun culturele identiteit niet te kunnen doorgeven aan hun kinderen. Tegen hen zeg ik: identiteit is niet statisch maar dynamiek. De culturele identiteit van je kinderen is dus in ontwikkeling, en als opvoeder moet je je kind faciliteren in dit proces. Welke boodschap wil je aan je kinderen meegeven?"
3. "Doorbreek het taboe rondom opvoeden door je persoonlijke ervaringen met anderen te delen. Jij bent zelf de deskundige van jouw gezin en situatie. Deel dat met anderen zodat zij van jou kunnen leren".

Het perspectief van de onderzoekers op de leerervaringen van ouders in de training?

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK NAAR DE WERKZAAMHEID VAN OPVOEDINGSONDERSTEUNINGSPROGRAMMA'S

Gemeenten, scholen, Centra voor Jeugd en Gezin en andere organisaties bieden ouders in Nederland verschillende programma's aan om hen te ondersteunen in de opvoeding van hun kinderen. Het maatschappelijk werkveld, programmamakers en de overheid hebben steeds meer aandacht voor de effectiviteit van deze programma's. Daarom wordt er via wetenschappelijk onderzoek gekeken naar de werkzaamheid van opvoedingsondersteuningsprogramma's, om te zien of zij daadwerkelijk effect hebben op de opvoeding van ouders.

Het Nederlandse aanbod van programma's sluit niet altijd aan op ouders die naar Nederland gemigreerd zijn. Gezinnen waarvan de ouders (soms op jonge leeftijd) naar Nederland zijn gekomen kunnen daarom een *mismatch* ervaren wanneer zij ondersteuning krijgen van reguliere opvoedprogramma's, of ze blijven soms met vragen zitten die binnen deze programma's niet beantwoord worden. Het gaat vaak om vragen die te maken hebben met hun culturele en religieuze achtergrond of vragen die gaan over hoe het is om als migrant kinderen groot te brengen in Nederland.

Als antwoord op de *mismatch* die sommige professionals en ouders ervaren, ontstaan er initiatieven die zich speciaal richten op ouders met een migratiegeschiedenis. De oudertraining SvN! van Stichting Attanmia is een opvoedingsondersteuningsprogramma voor Marokkaans-Nederlandse ouders. De oudertraining onderscheidt zich van andere programma's doordat zij met ouders samen is ontwikkeld, zich richt op moeders én vaders, speciaal gaat over het opvoeden van pubers, werkt met trainers die dezelfde migratiegeschiedenis hebben als de ouders en doordat er in het programma aandacht wordt besteedt aan de specifieke situaties waarin deze ouders hun kinderen opvoeden. Dit zijn onder andere het opvoeden van pubers in arme wijken van een grote stad, het opvoeden in een cultureel diverse omgeving en de beleving van hun burgerschap door ouders.

HET ONDERZOEK NAAR OUDERTRAINING SHABAB VAN NU!

In 2013 heeft Stichting Attanmia Prof. Mariette de Haan van de Universiteit Utrecht uitgenodigd om onderzoek te doen naar de werkzaamheid van hun oudertraining *SvN!*, omdat de Stichting behoefte had aan een wetenschappelijke onderbouwing van hun methodiek. Stichting Attanmia wilde graag weten of de successen van de training die zij in de praktijk zien ook met wetenschappelijk onderzoek kunnen worden aangetoond.

De kerndoelen van de training zijn het ervaren van een positievere opvoedcompetentie en het versterken van de sociale steunervaring van ouders. Het begrip opvoedcompetentiebeleving gaat over hoe ouders zichzelf als opvoeder ervaren en in hoeverre zij zich competent voelen om als opvoeder naar hun kind te handelen. Het gaat dus om hoe ouders zichzelf zien en evalueren als opvoeder. Het begrip sociale steunervaring gaat over de mate waarin ouders zich gesteund voelen door andere mensen in hun opvoeding. Contact met anderen biedt ouders de mogelijkheid gebruik te maken van hulpbronnen, in de vorm van emotionele of materiele steun of het opdoen van nieuwe kennis of vaardigheden. Het onderzoek naar de werkzaamheid van oudertraining *SvN!* richtte zich daarom op de volgende vragen:

1. Wat is het effect van oudertraining Shabab van Nu! op de opvoedcompetentiebeleving van ouders?
2. Wat is het effect van de oudertraining op de sociale steunbeleving van ouders?
3. Wat zijn de werkzame factoren van de training?

Om deze vragen te beantwoorden hebben de onderzoekers gebruik gemaakt van een *pre-post, multi-method onderzoeksdesign*. Dat betekent dat ouders hebben meegedaan aan het onderzoek vóórdát zij deelnamen aan de training en nádat de training was afgelopen. *Multi-method* houdt in dat er meerdere onderzoeksinstrumenten zijn gebruikt, zoals een vragenlijst, korte interviews, sociale netwerkinterviews, observaties tijdens de training en het maken van kaarten van hun opvoedomgeving door ouders.

Ouders konden deelnemen in het Nederlands, Marokkaans-Arabisch of Tamazight. Zo konden ook deelnemers die weinig Nederlands spreken meedoen. Op basis van al het verzamelde onderzoeksmateriaal is gekeken welke effecten de training heeft op de opvoedcompetentiebeleving en de sociale steunervaring van ouders, en welke factoren in de training daaraan bijdragen.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat ouders ná hun deelname aan *SvN!* meer op hun opvoeding reflecteren, nieuwe opvoedingsvaardigheden en oplossingsstrategieën gebruiken en zich bewust zijn van hun potentieel om te leren als opvoeder. Door kennis over opvoedingsstijlen die de trainer aanreikt gaan ouders bewust reflecteren op de manier waarop zij met hun kinderen communiceren, hoe ze omgaan met conflicten en met hun angsten voor de leefwerelden van hun kinderen buitenshuis. Ook de ervaringsuitwisseling met andere opvoeders in de training laat ouders nadenken over hun opvoeding.

Ouders ontdekken meer mogelijkheden door de tips die zij krijgen van anderen en de oefeningen die de trainer hen meegeeft. Op die manier leren ouders dat zij zelf meer sturing aan hun opvoeding kunnen geven dan ze daarvoor dachten. Door in lastige opvoedsituaties minder direct te reageren maar de tijd te nemen om de emotie te laten zakken en bewust na te denken, ontdekken ouders dat ze de band met hun kinderen kunnen versterken door het voeren van dialogen.

De resultaten laten zien dat ouders de opvoeding na de training vaker als moeilijk ervaren, en zij zich tegelijkertijd een betere opvoeder voelen. Dit kan worden verklaard door het feit dat ouders zich door de training bewuster worden van hun eigen rol in de opvoeding. De training laat hen zien dat zij als ouder meer kunt investeren in de opvoeding van hun kinderen en dat zij het potentieel hebben om dat in de praktijk te brengen. Als het gaat over de rol die anderen spelen bij de ontwikkeling in de opvoeding dan blijkt weliswaar dat de sociale netwerken van ouders niet veranderen na deelname aan de training, maar bieden trainingsdeelnemers na de training wel vaker steun aan andere opvoeders in hun sociale netwerken en geven ze hun kennis over ouderschap en opvoeden door.

Bovendien zien ze de trainer en andere trainingsdeelnemers als potentiële steuncontacten. De training vergroot dus de bereidheid tot het zoeken van (onderlinge en professionele) hulp.

Tot slot zorgt de diversiteit onder ouders voor variatie in de resultaten: het startpunt van een ouder en diens gezinssituatie en het startpunt van de trainingsgroep als geheel zorgt voor verschillen in trainingsuitkomsten.

Zo zien ouders die spreken over een lastige relatie met hun puber na de training vaker over een verbeterde band en noemen trainingsgroepen die al vóór de training met elkaar over opvoeden spreken geen veranderingen in steunrelaties.

Aanbevelingen van de onderzoekers voor de training

Op basis van de interviews die zijn gedaan met de ouders, maar ook met de ontwikkelaars en trainers, geven de onderzoekers Stichting Attanmia het volgende advies mee:

- Behoud bij het door ontwikkelen van de methode elementen waarvan uit het onderzoek blijkt dat zij volgens de ouders goed werken, zoals de besproken thema's, theorieën en oefeningen, de reflectieve gespreksvoering tussen deelnemers onderling, de niet-oordelende houding van de trainer en diens gedeelde culturele achtergrond;
- Biedt de mogelijkheid aan voor verdieping op maat, bijvoorbeeld door aanvullende trainingsmodules per thema aan te bieden aan ouders die daar behoefte aan hebben. Veel ouders hebben na de training aangegeven behoefte te hebben om meer te leren en vaker met elkaar in gesprek te gaan over opvoeden. De variatie in trainingsgroepen vraagt om een passend aanbod in vervolgmodes;
- Voeg met betrekking tot het trainingsmateriaal positieve opvoedings-sketches toe aan de bestaande (die van probleemsituaties uitgaan) sketches. Voeg ook ondersteunende materialen bij toe die ouders mee naar huis kunnen nemen;

- Investeer meer in het versterken van de sociale netwerken van ouders buiten de trainingscontext. Uit de interviews en observaties van de training is gebleken dat groepen potentie hebben om het leerproces zelfstandig voort te zetten in de groep. Ouders functioneren als rolmodel voor elkaar, zoals ouders met meer opvoedervaring omdat zij oudere pubers hebben en ouders met meer maatschappelijke ervaring doordat zij bijvoorbeeld zelf deels in Nederland zijn opgegroeid. Deze succesvolle rolmodellen zouden in de training een duidelijkere functie kunnen krijgen. Daarnaast zou er per groep kunnen worden gekeken hoe het thema opvoeden en de trainingswerkwijze mogelijk (op zelfstandige basis) kan ingevoegd worden in andere activiteiten die de groep reeds uitvoert;
- Biedt de training aan ouders met jongere kinderen aan. Ouders geven aan de opgedane kennis en vaardigheden graag eerder te hebben geweten.

Terugblik op het onderzoek

HOE KIJKEN DE OUDERS TERUG OP HET ONDERZOEK?

Na de verwerking van alle interviews en andere data hebben de onderzoekers ouders van enkele trainingsgroepen gevraagd om hun feedback op de onderzoeksresultaten. De ouders geven aan zich in de resultaten te herkennen en benadrukken nogmaals hoe belangrijk het is om je als opvoeder te blijven ontwikkelen. Daarnaast geven ze ook aan dat de resultaten niet voor alle ouders gelden, omdat er ook verschillen zijn tussen ouders. Sommige ouders vinden thema's zoals maatschappelijke ontwikkelingen, het opvoeden in meerdere culturen of de invloed van de partnerrelatie op de opvoeding belangrijker dan andere deelnemers. En een deel van de ouders heeft voordat zij de training beginnen al een goede relatie met hun kinderen of ervaren voldoende steun van anderen in de opvoeding. Hoewel zij ook positieve effecten van de training zien in de opvoeding, geven ze ook aan dat dit effect mogelijk nog groter is bij ouders die zich in lastige of geïsoleerde situaties bevinden.

Moeder (38 jaar, 4 kinderen): *“Je kunt altijd meer leren, de opvoeding houdt nooit op. Elke fase zijn er nieuwe vragen. Ik voelde me al een goede opvoeder voor de training, maar daarna ben ik toch meer bewuster van hoe ik reageer en even wat meer aandacht geven”.*

HOE KIJKEN DE UITVOERDERS TERUG OP HET ONDERZOEK?

De ontwikkelaars van SvN! geven aan dat de aanbevelingen van Universiteit Utrecht goed te hanteren zijn binnen hun werkwijze. Ze benadrukken dat ze met SvN! slechts een begin maken en door gebrek aan financiering hun opvoedprogramma in feite niet af konden maken. Om de groei in de ontwikkeling van ouders te stimuleren gaat Stichting Attanmia ook extra begeleiding en ondersteuning aanbieden aan de toekomstige doelgroepen ouders. Ze zullen de oudertraining SvN! blijven geven en in het vervolg een aantal terugkeerbijeenkomsten gedurende één jaar bij elke trainingsgroep te organiseren via speciaal getrainde ‘opvoedambassadeurs’. Opvoedambassadeurs zijn opvoeders die hebben deelgenomen aan de training en een uitgebreid sociaal netwerk hebben. Zij worden getraind om andere opvoeders op informele basis te blijven steunen.

Dhr. Abdelkader Salhi: (projectleider): *"Ik ben zeer tevreden over de samenwerking met de Universiteit Utrecht betreffende het onderzoek naar ons opvoedingsondersteuningsprogramma Shabab van Nu!. De respons onder de ouders is heel goed gelukt. Te meer omdat onze ervaring met ouders niet altijd positief is als het gaat om onderzoek. Wij wilden graag weten wat de effecten zijn van ons programma op de ontwikkeling van de ouders in zake de opvoeding van hun kinderen. we zijn blij te weten dat de effecten in deze richting wijzen, en ook weten waar nog verbetering mogelijk is."*

HOE KIJKEN DE ONDERZOEKERS TERUG OP HET ONDERZOEK?

Prof. Mariette de Haan (projectleider): *"Ik ben onder de indruk geraakt van de inzichten die de ouders in dit project laten zien in hun eigen ontwikkeling en bereidheid om van elkaar te leren, maar ook om nieuwe ideeën uit te proberen vanuit de training. Het is zeker niet makkelijk om vertrouwde ideeën los te laten en je op onbekend terrein te begeven. Je ziet dat ouders dit waagstuk aangaan in het belang van hun kind, en om dat er zoveel op het spel staat. Ouders willen zichzelf opnieuw uitvinden, om het contact met hun kind niet te verliezen en om mede vorm te geven aan zoals een van de ouders het uitdrukt: 'een goede generatie voor dit land'. Het is heel duidelijk dat er bij de doelgroep een honger is naar meer weten over opvoeden en ik vind het bemoedigend dat ouders die kennis en steun over hoe op te voeden in de grootstedelijke omgeving bij elkaar vinden. Cultuur sensitieve trainingen als Shabab van Nu! zijn belangrijke moestuinen, zoals een van de ouders het noemde, waar kennis over opvoeding kan groeien en steunnetwerken gevormd kunnen worden."*

Spark van Beurden, MSc (junior onderzoeker en projectvoerder): *“Dit onderzoek vond plaats in een tijd waarin internationale terroristische aanslagen en uitspraken van politici over Marokkanen in Nederland en de islam het nieuws en maatschappelijke debat domineren. Dit was geen onderwerp van ons onderzoek, maar tijdens het onderzoek werd duidelijk hoe bepalend deze context is. Alle ouders met wie we hebben gesproken worden met deze kwesties geconfronteerd in de opvoeding van hun kinderen. Hoe gaan ze hierover met hun kinderen in gesprek? Tijdens de training werd duidelijk hoe zeer burgerschap en opvoeding met elkaar verweven zijn en hoe belangrijk het is dat ouders hun angsten met elkaar kunnen delen en elkaar een hart onder de riem kunnen steken met tips, advies en een luisterend oor. Ik heb ontzettend veel geleerd van de moeders en vaders en ben hen heel dankbaar dat ze ons een kijkje in hun leven hebben gegeven”.*

Verder lezen

shababvanuu.nl

attanmia.nl

uu.nl

<https://www.uu.nl/medewerkers/mdehaan>

<https://www.uu.nl/medewerkers/SLvanBeurden/0>

[zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/project-detail/effec-tief-werken-in-de-jeugdsector/shabab-van-nu](https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/project-detail/effec-tief-werken-in-de-jeugdsector/shabab-van-nu)

Colofon

Auteursrecht

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Tekst: Spark van Beurden, Mariette de Haan, Abdelkader Salhi, Mohamed Adel Koutet

Vormgeving: Ori Ginale

Fotografie: Stichting Attanmia (foto's trainingsgroepen) en Spark van Beurden (foto's Rotterdam)

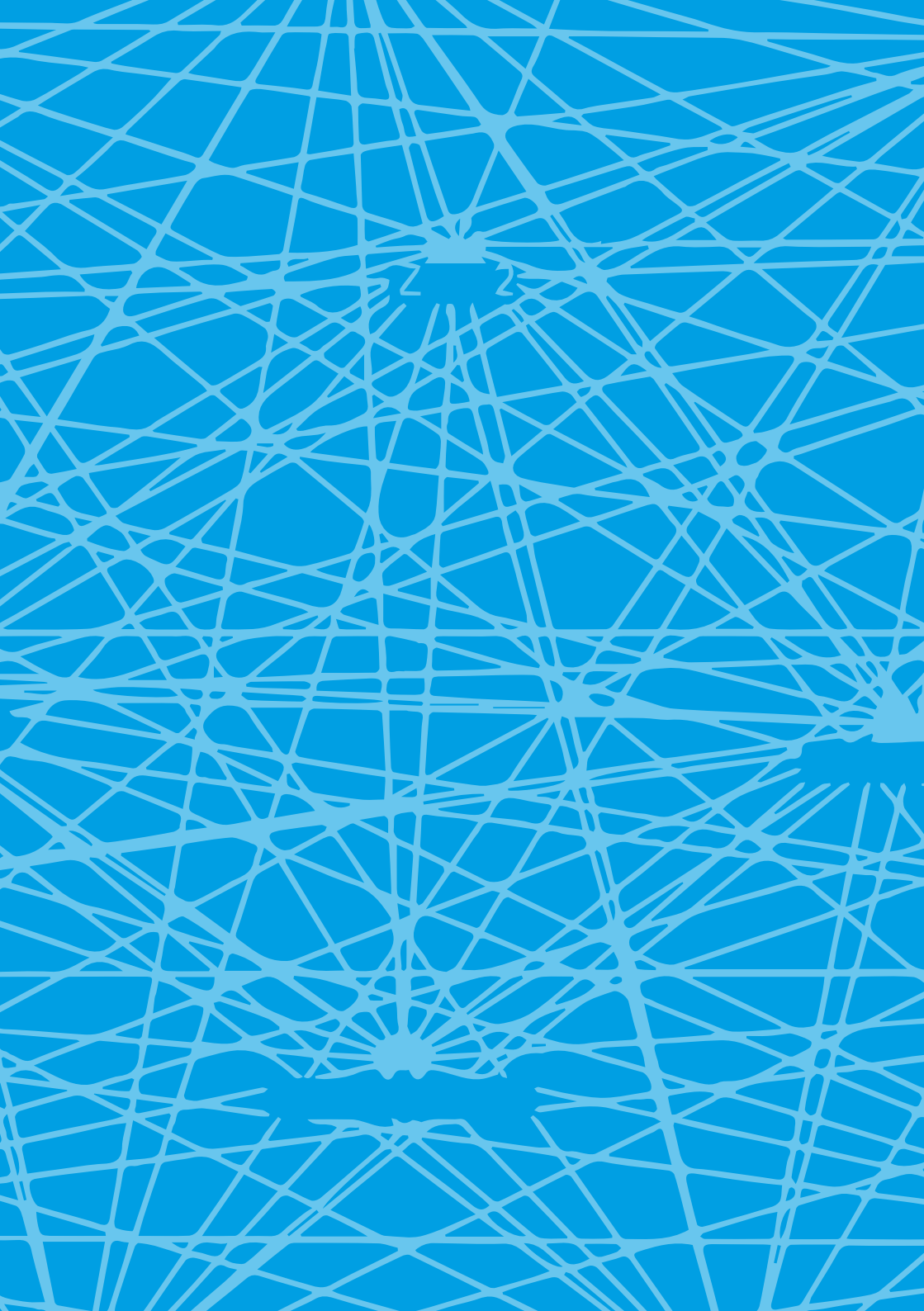
Deze publicatie is het resultaat van het project *Shabab van Nu!* dat is uitgevoerd door de Universiteit Utrecht en Stichting Attanmia met behulp van een subsidie ontvangen van ZonMW, Programma Effectief werken in de jeugdsector, projectnummer 729111012.

Projectleiders: Prof. Mariette de Haan en Dhr. Abdelkader Salhi

Onderzoeker: Spark van Beurden

Adviseur: Mohamed Adel Koutet

Onderzoeksassistenten: Eline van Houte, Anna Wróblewska, Firdaous Ammi, Asma ibn Touhami, Ihsan Elnems, Niehel El Messaoudi, Saida Tazouagh en Fatima Belkacem.

In oudertraining *Shabab van Nu!* van Stichting Attanmia praten Marokkaans-Nederlandse ouders met elkaar over het opvoeden van pubers in de grote stad. De Universiteit Utrecht deed onderzoek naar de effecten van de oudertraining op de opvoeding en het sociale steunnetwerk van ouders. De verhalen van ouders over hun leerervaringen in oudertraining *Shabab van Nu!*, de visie van Stichting Attanmia en de belangrijkste onderzoeksresultaten van Universiteit Utrecht zijn gebundeld in dit boekje.

Moeder (45 jaar, 3 kinderen,): *“Als mij mijn vriendin bijvoorbeeld, mijn zus (..) nieuwe (informatie heeft), (dan) gaat ze met mij dat delen. Dan ga ik ook zeggen (of) dat past bij mijn kinderen of niet. (..) we zijn elke dag in contact, (..) iedereen (deelt) nieuwe ervaringen of problemen ofzo. Dan gaan wij met elkaar praten. Misschien past (het) bij mijn kinderen. Daarom zeg ik: (..) dat is ook als eten. Je maakt eten. Die andere maakt ander (eten). Misschien dezelfde gerechten, maar op (een) andere manier. Dat is, dat is zo met (opvoeden). Jij krijgt ideeën (..). Maar je maakt je eigen soep”.*